

12. Желіховська Ю. В. Особливості нотаріального посвідчення шлюбного договору // Університетські наукові записки. – 2010. – № 4. – С. 101–103.
13. Труба В. І. Проблеми вирішення майнових спорів подружжя при розірванні шлюбу // Правова держава. – № 21. – 2010. – С. 290–294.
14. Фурса С. Я. Шлюбний контракт в нотаріальному процесі // С. Я. Фурса / Право України. – 2002. – № 5. – С. 51–57.
15. Кобзева Т. А., Горбатко Ю. О. Шлюбний договір як спосіб уникнення розлучень // Порівняльно-аналітичне право. – № 1, – 2015.

Гошовская Яна Анатольевна
УДОСТОВЕРЕНИЕ БРАЧНОГО ДОГОВОРА КАК ФОРМА РЕАЛИЗАЦИИ
СЕМЕЙНЫХ ПРАВ В НОТАРИАЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

В статье рассматриваются особенности нотариального удостоверения брачного договора как формы реализации семейных прав в нотариальном процессе. Проводится анализ теоретических положений, а также национального и иностранного законодательства в части правового регулирования отношений, возникающих при заключении и нотариальном удостоверении брачного договора. Выявлены недостатки законодательства Украины и практические проблемы по заключению брачных договоров.

Ключевые слова: нотариальное производство, брачный договор, супруги, нотариальное удостоверение, имущественные отношения, личные неимущественные отношения.

Goshovska Yana
CERTIFICATE OF THE MARRIAGE AGREEMENT AS THE FORM
OF THE IMPLEMENTATION OF FAMILY RIGHTS IN THE NOTARIAL PROCESS

In the article the features notarization marriage contract as a form of realization of family rights in the notary process. The analysis of theoretical positions, as well as national and foreign legislation regarding the regulation of relations arising in the negotiation and notarization marriage contract. Ukraine identified deficiencies legislation and practical problems concerning the marriage contract.

Keywords: notary proceedings, the marriage contract, spouses, notarization, property relations, moral relations.

Грицик Анна Сергіївна,
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УДК 347.441.642

ОСОБЛИВОСТІ НОТАРІАЛЬНОГО ПОСВІДЧЕННЯ ТА ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

У статті висвітлюються особливості нотаріального посвідчення внесення змін до шлюбного договору. Автор зазначає підстави вчинення нотаріусом досліджуваної нотаріальної дії, вказує на прогалини в законодавстві, які регулюють нотаріальне посвідчення внесення змін до шлюбного договору, зазначає умови за яких суд приймає рішення про зміну умов шлюбного договору, та вказує на можливі шляхи набуття чинності змін, що вносяться до досліджуваного правочину.

Ключові слова: шлюбний договір, внесення змін, нотаріальне посвідчення, подружжя.

Для початку варто зазначити, що право особи на розпорядження своїми правами передбачає можливість не лише укладати правочини, які не заборонені законодавством, а й, у випадку необхідності, – вносити до них відповідні зміни. Вказане стосується і нотаріально посвідчених договорів. Так, статтею 654 ЦК України передбачено, що зміна договору вчиняється в такій самій формі, що й договір, що змінюється або розривається, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із звичаїв ділового обороту [1]. Оскільки, на виконання статті 94

СК України шлюбний договір укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню – то внесення до нього змін також здійснюється за вказаним правилом (на виконання частини 2 статті 100 СК України) [2].

Через те, що ознакою шлюбного договору є тривалість його дії, тому, у процесі подружнього життя умови досліджуваного правочину можуть бути змінені, тобто чинність договору не втрачається, але має місце зміна однієї чи декількох умов змісту шлюбного договору. З даного приводу вірно зазначала

Жилінкова І.В.: «Зміна умов шлюбного договору може здійснюватися в вигляді виключення з нього окремих пунктів, доповнення новими умовами або коригування вже існуючих положень шлюбного договору» [3, 127].

Частиною 1 статті 100 СК України передбачено, що одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається. За загальним правилом зміни до правочину, в тому числі і шлюбного договору, можуть бути внесені за взаємною згодою сторін [2].

Варто зазначити, що частина 2 статті 100 СК України передбачає, що шлюбний договір може бути змінено подружжям [2]. Але законодавець не врахував того, що дія шлюбного договору може поширювати свою дію і після розірвання шлюбу, а з цього випливає, що сторони шлюбного договору після розірвання шлюбу вже не є подружжям, а тому не мають права вносити зміни до вказаного правочину.

На думку Ромовської З.В.: «Зміна шлюбного договору може бути проведена за волею дружини та чоловіка у будь-який час. Якщо після розірвання шлюбу шлюбний договір не втратить чинності, він може бути змінений колишніми дружиною та чоловіком за спільним волевиявленням на загальних підставах» [4, 158]. Проте, на нашу думку, вказане твердження є досить спірним і погодитись з ним ми не можемо, оскільки частиною 1 статті 651 ЦК України передбачено, що зміна договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом [1]. А частиною 2 статті 100 СК України встановлено, що виключно подружжям можуть бути внесені зміни до шлюбного договору [2]. Тобто, є вимога закону стосовно суб'єктного складу шлюбного договору, який має право в позасудовому порядку вносити зміни до умов досліджуваного правочину.

Окрім цього, частиною 3 статті 100 СК України передбачено, що на вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення [2].

Окрім викладеного вище, варто зазначити, що у випадку реєстрації шлюбу фізичною особою, яка не досягла повноліття – вона набуває повну цивільну дієздатність з моменту реєстрації шлюбу. Таким чином, вже не потребується заява батьків або піклувальника цієї неповнолітньої особи, справжність підписів яких засвідчується нотаріально, про надання ними згоди неповнолітній особі на внесення змін до шлюбного договору.

Отже, розглянемо порядок внесення подружжям змін до нотаріально посвідченого шлюбного договору, керуючись частиною 2 статті 100 СК України [2]. Так, пункт 7.1. частини 7 Глави 1 Розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій передбачає, що договір

сторін про зміну нотаріально посвідченого договору здійснюється шляхом складання окремого договору [5].

Договір про зміну договору підписується сторонами і посвідчується нотаріусом. На всіх наданих нотаріусу примірниках основного договору проставляється відмітка про його зміну у якому зазначаються номер за реєстром та дата посвідчення договору про зміну, проставляється нотаріусом підпис і скріплюється його печаткою (пункт 7.2. частини 7 Глави 1 Розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій) [5].

Так, відповідно до пункту 7.42. Правил ведення нотаріального діловодства, при внесенні змін до нотаріально посвідченого договору в Реєстрі проти запису про вчинення такої нотаріальної дії нотаріусом робиться відповідна відмітка з посиланням на договір про внесення змін до договору, рішення суду. Така відмітка може розміщуватися у графах 1–5 Реєстру та скріплюється підписом і печаткою нотаріуса. Наприклад: «В шлюбний договір внесені зміни договором, посвідченим приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Мішенініним І.С. 31.03.2017 р. за реєстром № 888»; «В шлюбний договір внесені зміни рішенням Печерського районного суду міста Києва від 22.03.2017 р.» [6].

Трапляються випадки, коли нотаріус, який посвідчував шлюбний договір, позбавлений можливості посвідчити договір про внесення до нього змін (наприклад: у разі смерті, передачі документів до державного нотаріального архіву, призупинення здійснення приватним нотаріусом своєї діяльності, заміщення приватного нотаріуса у разі неможливості виконання ним своїх обов'язків тощо). В такому випадку, договір про внесення змін до шлюбного договору посвідчується іншим нотаріусом, котрий, в свою чергу, складає додатковий примірник шлюбного договору та направляє його за місцем зберігання шлюбного договору, для долучення до нього.

Також, внесення змін до шлюбного договору можливо за рішенням суду у випадках, передбачених частиною 3 статті 100 СК України [2]. Вказане можна вважати односторонньою зміною умов шлюбного договору.

Звертаємо увагу, що внесення змін до шлюбного договору на підставі рішення суду, яке набрало законної сили, можливо лише після набрання шлюбним договором сили. Наприклад, наречені, які мають намір зареєструвати шлюб, не мають правових підстав для звернення до суду з позовом про внесення змін до шлюбного договору, оскільки він ще не набрав чинності.

Безперечним є той факт, що саме суд визначає ступінь «істотності» інтересів для зміни умов шлюбного договору.

На наше переконання, суд, приймаючи рішення про зміну умов шлюбного догово-

ру на вимогу одного з подружжя, повинен враховувати не лише інтереси, що мають істотне значення, але й обставини, що істотно змінилися, у випадку одночасної наявності таких умов (на виконання частини 2 статті 652 ЦК України) [1]:

В момент укладення договору сторони виходили з того, що така зміна обставин не настане;

Зміна обставин зумовлена причинами, які заінтересована сторона не могла усунути після їх виникнення при всій турботливості та обачності, які від неї вимагалися;

Виконання договору порушило б співвідношення майнових інтересів сторін і позбавило б заінтересовану сторону того, на що вона розраховувала при укладенні договору;

Із сумі договору не впливає, що ризик зміни обставин несе заінтересована сторона.

При цьому зміна договору у зв'язку з істотною зміною обставин допускається за рішенням суду лише у виняткових випадках, коли розірвання договору суперечить суспільним інтересам або потягне для сторін шкоду, яка значно перевищує затрати, необхідні для виконання договору на умовах, змінених судом (частина 4 статті 652 ЦК України) [1].

Отже, наведемо приклад із судової практики, а саме: рішення Голосіївського районного суду міста Києва у справі № 752/16487/13-ц від 15 листопада 2013 року [7], яке було залишено в силі ухвалою апеляційного суду міста Києва у справі № 22-ц/796/1705/2014 від 09 січня 2014 року [8]:

15 листопада 2013 року Голосіївський районний суд міста Києва прийняв рішення у справі № 752/16487/13-ц яким первісний позов Особи_1 до Особи_2 задовольнив частково: стягнув з Особи_2 на користь Особа_1 на утримання сина – Особа_4 аліменти у сумі 8000 (вісім тисяч) грн. щомісячно, починаючи з 16 вересня 2013 року, і до повноліття дитини. Зустрічний позов Особа_2 до Особа_1 про зміну шлюбного договору задовольнив частково: вніс зміни до умов шлюбного договору, укладеного між Особа_1 та Особа_2, посвідченого 18 квітня 2007 року приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Особа_3, виклавши його п. 3.5 в іншій редакції, а саме: у пункті 3.5 зазначити, що у випадку розірвання шлюбу між подружжям чоловік зобов'язується сплачувати аліменти на утримання дитини подружжя до досягнення дитиною повноліття в сумі 8000 (вісім тисяч) грн. Виключив пункт 3.5.5 шлюбного договору, укладеного між Особа_1 та Особа_2, посвідченого 18 квітня 2007 року приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Особа_3.

При прийнятті вказаного судового рішення судом було встановлено наступне:

«18 квітня 2007 року між Особа_1 та Особа_2 був укладений шлюбний договір, по-

свідчений приватним нотаріусом КМНО Особа_3.

Згідно п. 3.5 шлюбного договору, у випадку розірвання шлюбу між подружжям чоловік зобов'язується сплачувати аліменти на утримання дитини подружжя до досягнення дитиною повноліття у сумі, еквівалентній 1000 (одна тисяча) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в розмірі, встановленому законодавством України на дату виплати аліментів.

09 червня 2007 року Центральним відділом державної реєстрації шлюбів Головного управління юстиції у м. Києві був зареєстрований шлюб між сторонами у справі – Особа_2 та Особа_1, що підтверджується даними свідоцтва про шлюб серії Номер_2.

30 жовтня 2013 року рішенням Голосіївського районного суду міста Києва шлюб між Особа_1 та Особа_2 був розірваний.

Станом на момент розгляду справи Особа_1 та Особа_2 проживають окремо. Малолітня дитина проживає разом з позивачкою на орендованій квартирі, яку винаймає Особа_1 власним коштом.

Оскільки у вихідні дні майже кожного тижня син знаходиться у батька, позивач не заперечує проти пропорційного зменшення вказаної в шлюбному договорі суми на 4500 грн., а тому позивач просить стягнути з відповідача аліменти на утримання сина у сумі 12500,00 грн. щомісячно, починаючи з 16 вересня 2013 року і до повноліття дитини.

В судовому засіданні позивач та її представник підтримали позовні вимоги та просили суд задовольнити позов у повному обсязі.

Представник відповідача Особа_2 в судовому засіданні не визнав позовні вимоги та заперечував проти задоволення позову, зазначивши, що розмір аліментів, зазначений у шлюбному договорі, є завищеним.

Відповідач Особа_2 звернувся у суд із зустрічним позовом про зміну шлюбного договору. В обґрунтування своїх вимог він посилається на те, що з листопада 2012 року сторони у справі припинили спільне проживання сім'єю. Умови щодо розміру аліментів позивач за зустрічним позовом вважає такими, що порушує положення закону щодо обов'язку обох батьків в рівній мірі утримувати дитину, а також такою, що порушує баланс обов'язків батьків та не враховує реальне матеріальне становище сторін у справі».

Підставою для часткового задоволення як первісних так і зустрічних позовних вимог суд зазначив:

«Оцінивши надані по справі докази, суд вважає за можливе частково задовольнити вимоги позивача в розмірі 8000,00 грн. щомісяця, враховуючи майновий стан сторін. Відповідно до ст. 191 СК України аліменти присуджуються за рішенням суду від дня пред'явлення позову. Таким чином, з огляду

на те, що, відповідач зобов'язаний утримувати дитину до досягнення нею повноліття, створювати необхідні умови для її розвитку та життя нарівні з позивачем, суд вважає за можливе стягнути з відповідача на користь позивача на їх малолітнього сина – Особа_4, аліменти в сумі 8000,00 грн. щомісяця, починаючи з 16 вересня 2013 року і до повноліття дитини.

Відповідно до ч. 3 ст. 100 СК України, на вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення.

Зважаючи на розмір аліментів, визначений даним рішенням суду, суд вважає можливим частково задовольнити зустрічний позов ОСОБА_2, у зв'язку з чим внести зміни до умов шлюбного договору, укладеного між сторонами у справі, посвідченого 18 квітня 2007 року приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу ОСОБА_3, виклавши його п. 3.5 в іншій редакції, а саме у пункті 3.5 зазначити, що у випадку розірвання шлюбу між подружжям чоловік зобов'язується сплачувати аліменти на утримання дитини подружжя до досягнення дитиною повноліття в сумі 8000,00 (вісім тисяч) грн. Також виключити пункт 3.5.5 вказаного шлюбного договору» [7; 8].

Вказане судове рішення слугує прикладом того, що за рішенням суду шлюбний договір може бути змінено, а підставою вчинення судом таких дій – є невідповідність змісту чи окремих частин досліджуваного правочину вимогам законодавства.

Також потребує уваги частина 3 статті 653 ЦК України, якою передбачено, що якщо договір змінюється у судовому порядку, зобов'язання змінюється з моменту набрання рішенням суду про зміну договору законної сили [1].

Але, частиною 2 статті 100 СК України передбачено, що угода про зміну шлюбного договору нотаріально посвідчується [2], тому це означає, що зобов'язання змінюється лише з моменту нотаріального посвідчення змін до нього.

На підставі викладеного вище виникає питання: «Чи потрібно сторонам, нотаріусу нотаріально посвідчувати зміни, що були внесені до шлюбного договору рішенням суду, яке набрало законної сили, оскільки ні в СК України, ні в ЦК України про це нічого не вказано?».

Тому, поки з даного приводу в чинне законодавство не було внесено змін, вва-

жаємо, що в такому випадку потрібно керуватися положенням статті 654 СК України, де чітко зазначається, що зміна договору вчиняється в такій самій формі, що й договір, що змінюється, якщо інше не встановлено договором або законом чи не впливає із звичаїв ділового обороту [1]. Таким чином, ось це «інше» встановлено частиною 3 статті 653 ЦК України (зобов'язання змінюється з моменту набрання рішенням суду законної сили про зміну договору) [1].

Отже, дослідивши питання особливостей нотаріального посвідчення внесення змін до шлюбного договору, ми схилиємось до думки, що у випадку зміни шлюбного договору за рішенням суду, суд повинен враховувати не тільки інтереси, що мають істотне значення для вирішення справи, але й обставини, які істотно змінилися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цивільний кодекс України від 16 липня 2003 р. [станом на 19.03.2017 р.] // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – код акту 24654/2003 – стор. 7, стаття 461.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. [станом на 19.03.2017 р.] // Офіційний вісник України. – 2002. – № 7. – код акту 21469/2002. – стор. 1, стаття 273.
3. Жилинкова І. В. Брачний договір. – Харків: «Ксилон», 2009. – 174 с.
4. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.
5. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства Юстиції України за № 296/5 від 22 лютого 2012 року [станом на 19.03.2017 р.] // Офіційний вісник України. – 07.03.2012 р. – № 17. – стаття 632.
6. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства» від 22.12.2010 р., № 3253/5 [станом на 29.03.2017 р.] // Офіційний вісник України від 30.12.2010–2010 р., № 98, стор. 164, стаття 3515, код акту 54117/2010.
7. Рішення Голосіївського районного суду міста Києва у справі № 752/16487/13-ц від 15 листопада 2013 року // Єдиний державний реєстр судових рішень // [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/35372382>.
8. Ухвала апеляційного суду міста Києва у справі № 22-ц/796/1705/2014 від 09 січня 2014 року // Єдиний державний реєстр судових рішень // [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/36565810>.

Грицик Анна Сергеевна ОСОБЕННОСТИ НОТАРИАЛЬНОГО УДОСТОВЕРЕНИЯ ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В БРАЧНЫЙ ДОГОВОР

В статье освещаются особенности нотариального удостоверения внесения изменений в брачный договор. Автор отмечает основания совершения нотариусом исследуемого нотариального действия, указывает на пробелы в законодательстве, регулирующих нотариаль-

ное удостоверение внесении изменений в брачный договор, отмечает условия, при которых суд принимает решение об изменении условий брачного договора, и указывает на возможные пути вступления в силу изменений, которые вносятся в исследуемую сделку.

Ключевые слова: брачный договор, внесение изменений, нотариальное удостоверение, супруги.

Grytsyk Anna
FEATURES NOTARIZATION AMENDING THE MARRIAGE CONTRACT

The article highlights the features notarization amending the marriage contract. The author notes reason to commit notary study of the notary, indicates gaps in the legislation governing notarization amending the marriage contract, said the conditions in which the court decides to change the terms of the marriage contract, and points to possible ways of entry into force of amendments made to the investigated the transaction.

Keywords: marriage contract, change, notarization, married couple.

Кириченко Кристина Максимівна,
Київський національний університет імені Т. Шевченка

УДК 347.961:347.79

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЧИНЕННЯ МОРСЬКОГО ПРОТЕСТУ В НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті здійснюється дослідження правового регулювання окремих аспектів вчинення морського протесту, зокрема, розглядається питання дослідження нотаріусом речових доказів, оплати нотаріальних дій, зберігання акту про морський протест з доданими до нього документами в архіві нотаріуса.

Ключові слова: морський протест, забезпечення доказів, нотаріальне провадження, оплата нотаріальних дій, архів нотаріуса.

Правове регулювання вчинення морського протесту в нотаріальному процесі здійснюється низкою нормативно-правових актів, таких як Закон України «Про нотаріат», Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, Кодекс торговельного мореплавства України, Консульський статут України, Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України.

Однак, той обсяг правового регулювання, який охоплений вищевказаними актами законодавства, не можна назвати досконалим.

У зв'язку з цим актуальним є дослідження проблемних питань, пов'язаних із вчиненням морського протесту, та наведення пропозицій по їх вирішенню.

Дослідженням окремих аспектів оформлення морського протесту займалися такі вчені, як С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, Н. В. Ільєва, О. М. Криштопа, Ю. З. Драпайло, В. В. Баранкова, Л. К. Радзієвська, С. Г. Пасічник.

В контексті даного дослідження інтерес для автора становили також наукові праці О. О. Бадили, Є. І. Білозерської.

Зокрема, в роботах останніх авторів досліджувалось питання забезпечення доказів нотаріусом, що в контексті вчинення морського протесту є доволі важливим питанням.

Так, автором у деяких публікаціях вже розглядалася проблематика можливості дослідження (огляду) нотаріусом судна при вчиненні морського протесту [1].

Оскільки морський протест фактично слугує способом забезпечення доказів щодо відсутності вини судновласника в події, яка може стати причиною пред'явлення до судновласника майнових вимог, огляд судна нотаріусом (консулом) значно розширить спектр можливостей нотаріуса по ефективному та повному встановленню фактичних обставин, які ним посвідчуватимуться.

При цьому, огляд судна має розцінюватися як огляд нотаріусом речових доказів за їх місцезнаходженням, з приводу чого Є. І. Білозерська пропонувала доповнити частину 1 статті 4 Закону України «Про нотаріат» наступним абзацом з таким правом нотаріуса: «оглядати речові докази у місці їх знаходження, або ж вимагати пред'явлення їх йому для огляду» [2, с. 199].

Також науковець зазначила, що «в подальших наукових дослідженнях необхідно зосереджувати увагу не на доказуванні самого факту існування речових доказів у нотаріальному процесі, а на особливостях використання окремих їх видів з метою встановлення необхідних обставин.»

Зазнала критики позиція деяких вчених щодо того, що «виходячи з того, що нотарі-